

Het boekje is er, nu het hoekje nog

Nederlands Dagblad - 6 februari 2009 - www.nd.nl

Recensie door **Rien van den Berg**

Je zou het een hype noemen als het niet ging om Thomas a Kempis. Zijn Navolging van Christus verscheen de afgelopen jaren in allerlei vertalingen, ingeleid door diverse deskundigen. Sinds kort is er zelfs een versie voor de jeugd. Zegt een monnik uit 1441 ineens: „Als je je drive kwijtraakt, wordt het er niet beter van, eerder minder.”

Wat heeft een oude monnik, geboren in 1379 of 1380 en gestorven in 1471, hedendaagse jeugd te zeggen? Met welke boodschap zou een pater uit een klooster even buiten Zwolle iPod, Youtube en Wii kunnen overschreeuwen? Het antwoord is simpel: niets. Thomas van Kempen schreef niet voor hen, hij schreef voor mannen die monnik wilden worden - en die zitten er niet meer veel onder de jeugd van vandaag.

Wie zijn beroemde boek uit 1441 opnieuw wil vertalen, kan zich dus rustig door zijn eigen smaak, kundigheid en voorkeuren laten leiden. Zo ontstond de vertaling van dr. Rudolf van Dijk en dr. Kees Waaijman vanuit een natuurlijke verwantschap: Van Dijk en Waaijman zijn karmelieten, monniken uit een oude bedelorde. Van Dijk is aan de Radboud Universiteit in Nijmegen verbonden als specialist op het gebied van de Moderne Devotie, de opwekkingsbeweging van Geert Grote (1340-1384), waarin Thomas a Kempis opgroeide. Waaijman is aan diezelfde universiteit hoogleraar spiritualiteit. Mink de Vries uit Zwolle is leraar levensbeschouwing en diaconaal werker in Zwolle. Maar ook gegrepen door het wereldberoemde boek De navolging van Christus (na de Bijbel het meest vertaalde, herdrukte en gelezen boek van de christenheid).

Van Dijk en Waaijman vertellen eerst dat Thomas van Kempen de Navolging schreef „in een laatmiddeleeuws en kerkelijk gekleurd latijn”. “Om zo dicht mogelijk bij de Middelnederlandse moedertaal van de auteur te blijven, verdient een idiolecte vertaling de voorkeur, mits een soepel lopend Nederlands gewaarborgd blijft en aan de bedoeling van de auteur recht wordt gedaan. Deze nieuwe vertaling is gebaseerd op de diplomatische tekstuitgave van Léon Delaissé.” Mink de Vries stelt dat de Navolging misschien een wereldberoemd boek is, maar dat is nog geen reden het te lezen. Zijn vraag is: „Maar wat kun jij er nu mee?”

Drive

Het mag duidelijk zijn dat hier twee volstrekt verschillende boeken in de maak zijn. En dat blijkt ook uit het omslag. De uitgever van Van Dijk en Waaijman nodigde vormgeefster Brigitte Slangen uit voor een stijlvol, uiterst klassiek, typografisch omslag in een grijsachtig paars. Het boek van De Vries is geschreven in rafelige letters in vier kleuren (zwart, grijs, oranje en knaloranje). Een banner bovenlangs roept de lezer toe: ‘nieuwe editie’. Een recensie van deze beide boeken is dus ook een recensie van een appel en een peer. Alle reden voor een onbekommerde vergelijking. We kiezen een lang citaat uit het slot van het eerste deel van de Navolging:

Zonder zorg en opmerkzaamheid zul je nooit deugden verwerven.

Als je begint te verflauwen, begin je het slecht te maken. Maar als je je overgeeft aan vurigheid, zul je grote vrede vinden en aan inspanning lichter tillen omwille van Gods genade en liefde tot de deugd.

Is een mens vurig en behoedzaam dan is hij op alles voorbereid.

Het kost meer moeite aan ondeugden en hartstochten te weerstaan dan je met lichamelijke arbeid in het zweet te werken. Wie kleine gebreken niet vermijdt, vervalt langzaam maar zeker tot grotere.

Je zult altijd 's avonds blij zijn als je de dag vruchtbaar besteedt.

Waak over jezelf, wek jezelf op, vermaan jezelf. En hoe het met anderen ook staat, verwaarloos jezelf niet. Je zult slechts voortgang maken naarmate je er jezelf voor inzet.

Amen.

vert. Rudolf van Dijk en Kees Waaijman

*Als je er niet echt voor gaat en niet keihard je best doet, zul je nooit een beter mens worden.
Als je je drive kwijtraakt, wordt het er niet beter van, eerder minder. Maar als je je drive vasthoudt en er enthousiast aan blijft werken, zul je een diepe rust en vrede ervaren, en gaat alles wat je doet, je makkelijker af dankzij Gods liefde en vergeving en jouw verlangen en liefde voor het goede.
Een enthousiast, bevlogen en toegewijd mens laat zich door niets en niemand tegenhouden, maar gaat er helemaal voor.
Het kost veel meer moeite te werken aan je fouten en tekortkomingen dan je lichamelijk zwaar in te spannen.
Wie niet let op kleine fouten, vervalt sneller in grotere. Je zult 's avonds tevreden en blij zijn, als je je dag zinvol hebt besteed.
Houd jezelf in de gaten, moedig jezelf aan en wijs jezelf op je fouten; en wat er ook met anderen gebeurt, verwaarloos jezelf niet.
Je zult alleen groeien en een beter mens worden als je er echt voor gaat, wat je daarvoor ook moet opgeven.*
vert. Mink de Vries

De eerste vaststelling moet zijn dat dit absoluut een tekst is die relevant is voor jongeren. Wie nog aarzelt of de Navolging wel voor zo'n doelgroep toegankelijk gemaakt moet worden, mag bij deze over de streep getrokken zijn.

De verfijning in de taal bij Van Dijk en Waaijman is groter, zodat ze met minder woorden toe kunnen. Hun boek telt 332 bladzijden, en dan staat zelfs het Latijnse origineel er nog bij in. Het boek van Mink de Vries telt 448 bladzijden. Toegegeven: het formaat is handzamer en de letter beduidend groter, maar het naast elkaar zetten van de vertalingen toont aan dat De Vries voor zijn jongeren meer woorden nodig heeft. De vraag is natuurlijk: doet De Vries de tekst van Thomas a Kempis wel recht met zijn hertaling? Wie de teksten naast elkaar leest, ziet dat de inhoud van de oude monnik goed overeind blijft. Natuurlijk, er is wel een mits en een maar, zo her en der, maar de boodschap van de kerkhervormer komt goed uit de verf.

Boekje & hoekje

Waarom zou je voor de vertaling van Van Dijk en Waaijman kiezen? Omdat je houdt van een iets klassiekere, rustiger taal. Maar dan kun je net zo goed de vertaling van Gerard Wijdeveld lezen, met de inleiding van Arie de Reuver. Die verscheen, eveneens afgelopen jaar, in de serie Klassiek licht, een fraaie reeks uitgaven van klassieke maar relevante theologische boeken van het Nederlands Dagblad (zie kader). Bijkomend voordeel: dat boek kost maar de helft. Het voordeel van de uitgave van Van Dijk en Waaijman is wel dat het Latijn ernaast staat. Voor wie deze taal beheerst, is de vertaling controleerbaar. Maar die doelgroep is, vrees ik, niet zo groot.

Waarom zou je de hertaling van Mink de Vries kiezen? Omdat je het wel eens rechtstreeks voor je kiezen wilt krijgen. Omdat je wel weet dat een wereld vol buitenkantglitter en digitaal vermaak een namaakwerkelijkheid is. Omdat je dat wel eens ongezoeten ingepeperd wilt krijgen, desnoods van een middeleeuwse monnik die je, volstrekt uit de tijd, adviseerde 'met een boekje in een hoekje' te kruipen.

Wereldvreemd? Dat kon wel eens meevallen. Jongeren hebben echt wel in de gaten dat ze voortdurend benaderd worden door bedrijven, mensen en media die niet het hele verhaal vertellen. En elke jongere zoekt zijn plek in de wereld, vraagt zich af waar het nu precies om draait. Ook dat is nooit anders geweest.

Het boek van Mink de Vries kon wel eens een schot in de roos zijn. Het is alleen zaak jongeren op een goede manier op het boek te attenderen. Want o die iPod, o dat Youtube, o die Wii. In de woorden van Jos Douma, toen hij de editie uit Klassiek licht in deze krant besprak: „Het boekje is er. Nu het hoekje nog.”

De Navolging-hausse in beeld

2001 De navolging van Christus. Thomas a Kempis (vert. Gerard Wijdeveld). Ten Have, Baarn (integrale vertaling).

2004 Uit de Navolging van Christus. Thomas a Kempis {vert. Gerard Wijdeveld). Uitg. Kok, Kampen (selectie).

2007 De navolging van Christus. Thomas a Kempis (vert. Paul Silverentand). Uitg. Athenaeum - Polak&Van Gennep, Amsterdam (integrale vertaling, nawoord Désanne van Brederode).

2007 Imitatio. Thomas a Kempis, een kroniek. Ben Louwerse. Uitg. Barnabas, Heerenveen (gedramatiseerde biografie).

2008 De navolging van Christus. Thomas a Kempis (vert. Gerard Wijdeveld). Uitg. Nederlands Dagblad/Klassiek licht, Barneveld {integrale vertaling, inleiding Arie de Reuver).

2008 Navolging van Christus. Thomas van Kempen (vert. Rudolf van Dijk). Uitg. Ten Have, Kampen (integrale vertaling, inleiding Rudolf van Dijken Kees Waaijman).

2008 De navolging van Christus in jonge taal. Thomas a Kempis (hertaling Mink de Vries). Uitg. KBS Uitgeverij, 's-Hertogenbosch (integrale vertaling in hedendaags Nederlands, inleiding Paul van Geest).